PROBLEMATA

PATHO-LOGICA,

Solenniter ad disputandum in inclyta Argentoratensium Universitate proposita

à

MELCHIORE SEBIZIO,
DOCTORE ET PROFESSORE MEDICINÆ ORDINARIO, COMITE
Palatino Cæsareo, & Reipubl.
Archiatro:

Respondente

JOHANNE ULRICO WIDHOLZ,
AUGUSTANO.

Die Mensis Februarij.

ARGENTORATI,
Typis EBERHARDI WELPERI.

M. DC. XLIX.

PROBLEMA
I.
Quo modo & ratione Galenus ſumma morborum genera inveſtigârit?

D cognoſci poteſt partim ex libello Galeni *de morborum differentiis, partim verò ex libro 1. & 2. de methodo medendi.*

Methodus Galeni *ſumma morborum genera inveſtigandi eſt iſta. Ait, ea indagari non poſſe, niſi priùs cognitum ſit, quid ſit morbus. Hoc autem cognoſci non poſſe, niſi priùs exploratum habeatur, quid ſit ſanitas. Nam ſi ignoras, quid ſit τὸ κατὰ φύσιν, etiam ignoras, quid ſit τὸ παρὰ φύσιν. Vt verò ſciatur, quid ſit ſanitas, principium deſumendum eſſe ex communi omnium hominum confeſſione.*

At omnes in univerſum dicunt, ſe valere ſanoſq; eſſe, quando partes corporis ſui actiones edunt inculpatè. AEgrotare autem ſe aſſeverant, cùm partes actiones ſibi à natura demandatas vel malè, vel nullo modo obeunt. Erit igitur ſanitas vel actio ipſa, vel διάθεσις, ἢ κατασκευὴ, diſpoſitio, ſive conſtitutio partium naturalis, unde actio procedit. Morbus contrà, vel diſpoſitio & conſtitutio partium præter naturam erit, à qua actio læditur: vel ipſamet actionis læſio.

Cùm enim ſanitas & morbus ſint contraria: contraria autem in eodem genere contineantur, & ſub illo etiam plurimùm inter ſe diſtent, neceſſe eſt, ut quo in genere eſt ſanitas, in eodem quoque morbus exiſtat.

Atqui ſanitas non eſt ipſa actio partium: quoniam genus ſemper ineſt ſuæ ſpeciei. Actio autem non ſemper ineſt ſanitati:

 quia

quia sani sunt plurimi, qui multas actiones, naturales & animales, quandoque intermittunt. Ergò neque morbus ipsa erit actionum læsio.

Cùm verò sanitas illa sit naturalis partium constitutio, à qua actiones dependent, sequitur, morbum esse constitutionem præter naturam, quæ actiones partium lædit.

Quot igitur causæ sunt actiones secundum naturam producentes, tot etiam sunt causæ easdem offendentes. At tres sunt causæ actiones secundum naturam producentes: εὐκρασία *in partibus similaribus, bona compositio in dissimilaribus, & in utrisque unio, sive continuitas. Ergo tres quoque sunt causæ easdem offendentes: & proin tria summa morborum genera. I. in similiaribus,* νοσώδης δυσκρασία, morbosa intemperies: *quæ sub se varias habet species, variasque specierum differentias. II.* mala compositio *in dissimilaribus: quæ similiter multas sub se species complectitur. III.* Unio, *sive* continuitas *in utrisque, quæ itidem sub se aliquot species continet.*

II.

Quæ sint species morbosæ intemperiei, & singularum specierum differentiæ?

HOc Galenus *multis in locis docuit: cumprimis verò* libro de differ. morbor. *&* in methodo medendi: *& quidem præcipuè* libro 7. 8. 9. 10. & 11. *Est quippe intemperies ista vel simplex, vel composita.* Simplex *iterùm quadruplex: calida, frigida, humida & sicca.* Composita *itidem quadruplex: calida & sicca: calida & humida: frigida & sicca: frigida & humida.* Utraque *rursùs aut materialis, quæ conjuncta est cum aliquo humore: aut immaterialis, quæ solitaria est, & nullum sibi adjunctum humorem habet.*

Differentiæ *verò sunt sequentes. Intemperies istæ primùm vel* universales *sunt, vel* particulares. *Illæ totum corpus, aut maximam illius partem occupant. Hæ unam duntaxat aliquam particulam affligunt.*

II. In-

II. Intemperies vel ſunt ἑκτικαὶ, *quæ ita partibus infixæ ſunt, ut facilè elui nequeant: vel* σχετικαὶ, *quæ recens impreſſæ ſunt, ac propterea facilè cedunt.*

III. Intemperies vel æquales *ſunt, quando omnes corporis particulæ æquabiliter ad aliquam intemperiem, ſimplicem, aut compoſitam, ſunt verſæ: vel* inæquales, *ubi non omnes corporis partes æquabiliter ad aliquam intemperiem ſunt perductæ.*

III.

Quæ ſint ſpecies malæ compoſitionis, vel, ut loquuntur, morbi organici & officialis?

I*Llarum ſunt quinque. I.* eſt mala conformatio: *quæ conſiſtit* primùm in vitiata figura, *quæ varia eſt: ut ſi partes, quæ natura deberent eſſe rectæ, curventur, quemadmodum in valgis, & vatijs accidit. Adhæc ſi curvæ erigantur, ſi rotundæ reddantur quadratæ, ſi diſtorqueantur, aut quocunque modo legitima earum figura depravetur.*

Deinde in cavitatibus & meatibus, *quod vitium ſimiliter multiplex eſt: cùm ſcil. cavitates ſunt obſtructæ, adſtrictæ, compreſſæ, anguſtiores redditæ, amplificatæ, plures, paucioreſve factæ.*

Tertiò in aſperitate & lævitate, *quando partes ſunt læves, quas decet eſſe aſperas: & contrà, aſperæ ſunt, quæ læves eſſe tenentur.*

II. Eſt vitium in numero: *idque geminum: unum in exceſſu, alterum in defectu.* In exceſſu, *quando plures partes adſunt, quàm adeſſe deberent: ut tertius teſticulus, ſextus digitus, duæ papillæ in una mamma: & mammæ quatuor: quas in fœmina quadam* Cabrolius *vidit, ambas lac fundentes.* In defectu, *cùm ſunt pauciores: ut fieri ſolet poſt detruncationem aurium, amputationem brachij, aut pedis.*

III. Magnitudo illegitima: *eaque perinde, ut vitium in numero, duplex:* altera in exceſſu, *cùm vel corpus totum, vel*

pars aliqua ſupra modum excrevit: altera in defectu, *quandò diminutio totius, aut partis alicujus facta: & quidem vel ſtatim à primo ortu, vel poſt ortum, à cauſa aliqua externa, aut interna.*

IV. Non naturalis partium ſitus: *qui fit, cùm partes ſuo minimè ſtant loco, ſed à ſuis ſedibus receſſerunt: ut videre eſt in luxationibus, & herniis inteſtinorum atque omenti.*

V. Conjunctio aut diſiunctio *partium incongrua: quando nimirùm partes cohærent, quæ diſiunctæ eſſe debebant: uti fit in coalitu digitorum manuum & pedum, ani, & genitalium membrorum. Vel cùm diſiunctæ ſunt, quas connexas eſſe decebat: quemadmodum contingit in labiis leporinis.*

Atque hi ſimplices *ſunt organicarum partium* morbi. Compoſitorum *formæ ſunt variæ. Vel enim organici morbi cum organicis: vel organici cum ſimilaribus: vel organici cum communibus: vel uno eodémque tempore organici cum ſimilaribus & communibus componuntur.*

IV.

Quæ ſint ſpecies Continui ſolutionis?

V*Ariæ ſimiliter, ut intemperiei & malæ compoſitionis: & pro diverſitate partium diverſa quoque ſunt ſortitæ nomina: quemadmodum ex* lib. de morb. cauſ. c. 11. l. 6. meth. med. c. 1. l. de conſtit. art. c. 6. & comm. 2. in l. Hipp. de artic. § 48. *colligitur. Nam in oßibus appellatur continui ſolutio κάταγμα,* fractura, *&* τερηδὼν, caries. *In carnoſis partibus* ἕλκος, ulcus, *ſiquidem continuitatis ſolutio facta ſit à re erodente, vel externa, vel interna:* τραῦμα *item,* vulnus *quando à re ſecante, perforante, rumpente, aut contundente inflicta. In carnoſis muſculorum portionibus ex diſtentione* ῥῆγμα, ruptio, *ſeu ruptura. In nervoſis, cùm fibræ ſimiliter tenſæ rumpuntur,* σπάσμα, convulſio cū ruptione. *In mollibus* νύγμα καὶ νύσις, punctura *&* punctio, *quæ orta à re vulnerante, quæ tenuis atque acuta. In carnoſis parti-*

partibus, & oßibus mollibus, qualia puerorum sunt, θλάσμα *&* θλάσις, collisio & contusio, *quæ à re gravi duraque inducta. In ijsdem, cùm cavitas aliqua derelicta,* ἔνθλασις, illisio. *In ligamentis* διασπασμὸς ϗ διάσπασμα, divulsio. *In organicis partibus* ἀπόσπασμα, avulsio, *quando partes similares, quæ in organicis priùs cohærebant, à se invicem sejunguntur, distractis divulsisque ligamentis, quæ eas conjungebant. Est enim* ἀπόσπασμα *separatio coalitus partium diversi generis. In oßibus cranij novem species ab authoribus recensentur.*

I. est Ῥωγμὴ, fissura, *sive* rima, *orta à re contundente, quæ dura, gravis & obtusa, quæ vel in cranium illapsa est, aut impulsa: vel cranium ipsum ad illam est allisum, sic tamen, ut fracti oßis partes divisæ figuram & situm servent naturalem. Estque fissura vel* lata, *quæ evidens est & manifesta: vel* angusta *valdè, ideóque admodùm obscura, ut neque ad visum, neque ad tactum, neque ad scalprum sese prodat,* τρίχωσις, ϗ τριχίασις, capillatio *nuncupata. Deinde alia* superficiaria, *quæ primam duntaxat superioremq; cranij laminam penetrat: alia admodùm* profunda, *quæ usque ad duram matrem pertingit, ambasq; cranij tabulas pervadit. Adhæc* longa *vel* brevis. *Item* recta, obliqua, transversa, flexuosa.

II. Ἀπήχημα, resonitus, *sive* contrafissura: *in qua pars cranij, non quæ ictum excepit, sed quæ ipsi opposita, finditur. Altera igitur ictu petitur: altera verò, quæ illi è diametro respondet, frangitur. Hanc fracturam cranij* Paulus *pro figmento habet:* Celsus *verò realem esse statuit: eamque* Nicol. Florentinus, *testis oculatus, confirmat.*

III. Hippocrati Φλάσις *est*, Galeno θλάσις ϗ θλάσμα, contusio, *sive* collisio. *Perit in illa figura & situs oßis læsi, non, ut in* ῥωγμῇ, *manet. Non est, inquit* Paulus, *propriè loquendo fractura, sed cranij ad interna compulsio, cavitatem solùm citra continui solutionem exhibens, ut videre licet in vasis stanneis, plumbeis, & æneis, si foris contundantur. Adeò quandoque*

 profun-

profunda est, ut utramq; cranij laminam ad duram usq; matrem adigat, eamque deprimat. Interdum levior est, qua tabula solùm cranij exterior colliditur. Contingit hæc species pueris maximè: eò quòd os, quod contunditur, in sese cogatur. Non potest autem in se cogi, quod perfectè durum est, ut adultorum. Potest autem, quod propter mollitiem flexibile, sicut puerorum.

IV. Ἐκπίεσμα, effractura, *in qua os ictum in multa fragmenta, schidia, atque testulas dividitur: hoc nomine à* θλάσει *discrepans, in qua, uti dictum, os manet integrum, & introrsum tantùm compellitur; ut foris appareat cavum.*

V. Ἐγγείσωμα, *sive* ἐκγείσωμα, suggrundatio. *In hac os ictum in medio est depressum, ut etiam subjectam meningem crassam premat: circumcircà verò elevatum, ut foris sit cavum, intus convexum, instar suggrundarum, quæ partes tectorum sunt prominentes, quib. pluviæ & stillicidia à parietibus arcentur.*

VI. Καμάρωσις, *sive* καμάρωμα, concametatio; *seu* testudinatio: *quæ* ἐγγεισώματι *contraria videtur. Vt enim in illo pars media oßis icti descendit ad meningas: oræ verò elevantur, ut os foris sit cavum, intus convexum: sic in* καμαρώσει *media oßis portio elevatur atque attollitur, in modum fornicis, sive testudinis: extremitates autem ad meningas deprimuntur.*

VII. Ἕδρα, sedes, *quæ ejusmodi cranij fractura est, in qua lædentis instrumenti vestigium remanet. Estque* superficiaria, *vel* profunda: longa *vel* brevis: ampla *vel* angusta: recta, curva, rotunda, triangularis, quadrangularis: *in summa, figura tali, quali vulnerans instrumentum præditum.*

VIII. Ἐκκοπὴ, excisio, *sive* exectio, *in qua portio quædam cranij est excisa, sed nondum penitùs ablata. Adhæret igitur sanæ parti, sed elevata.*

IX. Ἀποσκεπαρνισμὸς, dedolatio, *seu* asciatio, *nomen* ἀπὸ τῦ σκεπάρνυ, *ab ascia, sive dolabra, qua fabri lignarij utuntur, cùm ligna dolant, sortitus. In hac enim fracturæ specie portio cranij & excisa est, & ablata, non ampliùs adhæret oßi sano, ut in* ἐκκοπῆ.

V. Utrum

V.

Utrum detur intemperies aliqua ſimplex, frigida maximè & calida?

AVerroës *quatuor ſimplices intemperies repudiavit. Frigida enim ſine humida conſiſtere non poſſe videtur: quoniam frigus concoctiones partium impedit: ijs autem impeditis, proventus excrementorum oboritur, quæ humidam intemperiem pariunt. Caliditas verò ſiccitatis cauſa eſt. Verùm, etſi duæ iſtæ qualitates activæ diu forſan ſolitariæ eſſe nequeant, præſertim ſi fuerint intenſiores: tamen aliquandiu durare poſſe ſolitarias experientia probat. Scimus enim, uſuque compertum habemus, pulmones, hepar, lienem, renes, viſcera quædam alia, in multis eſſe præcalida, neque tamen ſiccitate laborare. Novimus, ventriculum, uterum, & inteſtina, frigida eſſe quandoque exceſſivè, & tamen non ſemper cum humiditate conjuncta. Nam ſi caliditas conſiſtere poteſt tàm cum ſiccitate, quam cùm humiditate excellenti, quid quæſo obſtat, quò minùs poſſit etiam conjungi cum utraque qualitate moderata? Poſſe autem calorem combinari cum ſiccitate intenſa, febres hecticæ docent. Poſſe etiam cùm humiditate excedente ſociari, inflammationes & aqua calefacta ab igne oſtendunt. Rursùs, ſi frigiditas ſtare poteſt cum humiditate & ſiccitate exuperante, quidni ergò cum ambabus qualitatibus modicè ſe habentibus, & in ſanitatis adhùc latitudine contentis, cùm omnibus in confeſſo ſit, Senes frigidos eſſe atque ſiccos?*

VI.

Utrum intemperies partium ſimilarium poſſint reverà pro morbis haberi?

GAlenus *ajentem defendit, ponitque intemperies in ſimilaribus* 16. *Quatuor ſimplices ſine materia. Quatuor ſimplices cum materia. Quatuor compoſitas ſine materia. Quatuor compoſitas cum materia.*

Sed

Sed dici forsan posset, intemperies hasce potiùs morborum causas esse, quàm morbos. Quid enim quæso calidam invehit intemperiem? quid frigidam? quid humidam? quid siccam? An non excessus caloris, frigoris, humiditatis, & siccitatis? At si qualitates istæ causæ sunt harum intemperierum, quomodo excessus illarum ipsa intemperies erit? Quod enim causa est, eodem respectu effectus esse nequit. Verùm, facilis est nodi istius solutio. Distinguendum enim inter qualitatem causantem intemperiem, & intemperiem à qualitate causatam. Qualitas calida, frigida, humida, & sicca, sive intus in corpore lateat, sive foris suam habeat existentiam, intemperies nequaquam est, sed causa partibus similaribus intemperiem imprimens. Ipsa verò intemperies effectus illius qualitatis est, & ab illa dependet. Vnde non rectè concluditur, intemperies non morbos, sed morborum causas esse. Sunt quidem ipsæ causæ læsarum actionum in similaribus, attractricis scil. retentricis, concoctricis, expultricis, & asimilatricis: at ab aliis causis, internis, vel externis, originem trahunt.

VII.

Num simplices existant intemperies, cum, vel sine humoris præsentia?

D*ictum fuit suprà,* Averroëm *quatuor simplices intemperies damnâsse, hac addita ratione, quòd frigida sine humida, & calida sine sicca esse nequeat. Verùm, quid respondendum, ostensum. Nunc ratio adferenda, cur neque simplices materiales intemperies locum habere poßint? Ea autem esse videtur, quòd quilibet humor duabus polleat qualitatibus: sanguis calida & humida: bilis calida & sicca: melancholia frigida & sicca: pituita frigida & humida. Iam quicunque humor simplici intemperiei adstiterit, efficiet, ut intemperies sit composita: idque vi qualitatis geminæ, qua est imbutus. Par ratio esse videtur intemperiei, quæ dicitur simplex & immaterialis. Nunquam enim simplex, sed perpetuò composita esse videtur. Id quod præter ratio-*

rationem problem. 5. allatam hæc quoq; confirmari potest: quoniam res omnes, sive externæ, sive internæ, quæ nos alterant, non una, sed duabus qualitatibus præditæ sunt: dicunturq; vel calidæ & siccæ: vel calidæ & humidæ: vel frigidæ & siccæ: vel frigidæ & humidæ. Ideóque duabus qualitatibus nos alterabunt, & per consequens non simplicem, sed compositam intemperiem introducent.

Sed contra hanc opinionem *sic argumentari licet. Si compositum extat, extabit & simplex, quod compositi est principium. Ad juxta istud placitum compositū extat. Ergò & simplex. Ergo simplex datur intemperies, materialis pariter & immaterialis.*

Ad rationem verò adductam *respondetur, tametsi res nos alterantes non una qualitate donatæ sint, tamen necesse non esse, ut secundum plures qualitates nos alterent, & compositam inducant δυσκρασίαν: duab. de causis. I. quia non ambæ qualitates in qualibet alterante causa ita excellunt, ut secundum utramq; nos afficiant. Potest enim una aliqua qualitas in aliqua causa alterante mediocritatem excedere: altera vero intra limites mediocritatis se continere. Ideóque fieri quoque potest, ut altera intemperiem causet, quæ scil. est intensa: altera verò, quæ remissa, non item. II. si de miscella humorum sermo sit, quæ esse solet in affectibus pluribus, præsertim autem in tumoribus præter naturam, qui dicuntur spurÿ, deprehendetur, unius humoris qualitatem alterius qualitatem castigare: v. g. frigiditatem caliditatem, aut contrà: & siccitatem humiditatem, aut contrà. Et sic simplex duntaxat materialis intemperies orietur.*

VIII.
Nunquid calida & humida concedenda intemperies, quæ morbus similaris censeri debeat?

H*oc negari posse videtur, & negavit etiam* Athenæus : *ut*

B ex

ex Gal. l. 1. de temperam. c.3 *patet. Ratio est ista: quoniam calidum & humidum sunt corporis nostri primordia. Semen quippe & sanguis maternus, ex quib. generamur & constituimur, hisce qualitatibus prædita sunt. II. quia calido vivimus, humido nutrimur. III. quia hæ qualitates Naturæ nostræ amicæ sunt & familiares. IV. quia Ver ob ambas hasce qualitates ab* Hippocrate aphor. 9. sect. 3. *dicitur* ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες, *saluberrimum & minimè exitiosum. V. quia homines calidi & humidi temperamenti vivaciores sunt aliis, & longioris ævi.*

Respondendum autem est *per distinctionem. Nam caliditas & humiditas moderata pro morbo similari haberi non potest: quoniam tantum abest, ut actiones lædat, ut eas etiam summoperè promoveat. Excessiva verò omninò locum habet inter morbos partium similarium. Prior ergò inest primordiis nostræ generationis, si secundum naturam se habeant: naturæ nostræ est amica: homines reddit vivaces: Veri, sanguini, adeóque calido nostro nativo est concessa. Posterior est pessima. Hinc scribit* Galenus l. 8. meth. med. cap. 7. *homines calido humidoque temperamento præditos maximè omnium morbis putridis esse obnoxios. Hoc enim etiam per ipsam sanitatē proximè ad putredinem accedere. Conjici istud posse tùm ex sudoribus, qui graviter in ejusmodi hominibus olent, tùm ex urinis, dejectionibus, & ipsa* ἐκπνοῇ, *expiratione. Fœtere etiam ait, ut hircos: ac propterea promptè admodùm quavis ex occasione tùm morbis aliis, tùm verò & febribus corripi. Nam qui hac intemperie laborant, cùm cutis eorum est stipata, febrim effugere non posse asseverat. Sed nec cùm magnam cruditatem contraxerunt, aut perusti fuerunt in Sole, aut tale quippiam aliud passi. Et* lib. 1. de temperam. c. 4. *prolixè ex multis* Hippocratis locis *planum facit, quòd calida & humida aëris constitutio, qualis est Austrina, gravium, putridorum, pestilentiumque morborum sit feracissima: idque ex eo confirmat, quòd nihil à sicco, nihil etiam à frigido putrefieri soleat.*

leat. Declarat hoc exemplo rerum externarum. Etenim, si vel carnes, vel quædam alia, à putredine præservare studemus, ea sale, muria, aceto, aut re alia, quæ siccandi facultate pollet, condire consuevimus. Experimur etiam, Borea spirante, qui ventus est frigidus & siccus, omnia quàm diutißimè à putredine servari immunia: contrà facilimè putrescere statu aëris austrino, qui calidus est & humidus. Atq; hæc causa est, quòd idem ibidem *illorum detestetur placitum, qui docuerunt, Ver calidum humidumque esse: & quia tale, etiam secundum* Hippocratem *optima ratione saluberrimum dici. Hi enim & sensui, & rationi adversantur. Sensui quidem, quoniam is vernum tempus planè temperatum esse percipit. Rationi verò, quia sanitati est accommodatißimum, eò quòd nulla ex quatuor qualitatibus in illo exuperet. Quodsi vel caliditas frigiditatem in eo multùm superaret, vel humiditas longè siccitatem excederet, & putredini foret obnoxium, & omnium anni temporum morbis maximè opportunum.*

IX.

Deturné intemperies, quæ sit calida & frigida, itemque quæ humida & sicca?

S*Vnt nonnulli, qui non contenti 16. intemperiebus, quatuor adhùc alias adÿciunt, calidam & frigidam, itemque humidam atque siccam, tùm immaterialem, tùm cum materia, sive humore copulatam. Neq; absurdum esse opinantur, si dicatur, duas contrarias qualitates uni eidemque subjecto inesse. Probant hoc exemplo intemperiei inæqualis, febris hepialæ, in qua corpus uno eodemq; tempore calorem & frigus sentit, febris leipyriæ, in qua exteriora frigent, interiora uruntur, hydropis, in quo & intemperies non raro calida siccaque ratione febris observatur, & hydropis causa intemperies frigida & humida.*

Verùm, *cùm contraria pellentis sint naturæ, in uno subjecto, & eadem illius parte, & uno eodemque tempore, & quidem in*

intensis gradibus, esse non poßunt. *Exempla quod attinet, ijs hoc solùm probatur, quòd contrariæ quidem qualitates eidem subjecto generali inesse queant, at speciali non item. Nam in leipyria aliæ partes frigent, aliæ calent. In inæquali dyscrasia hæ partes hac, illæ alia κράσει sunt affectæ. In hydrope cor aliquando ob putredinem seri calet, pedes autem frigent.*

X.

An præter intemperiem alij quoque morbi similaribus insint partibus?

I*Nest ijs, uti monstratum, continui solutio, de qua tamen hic non ampliùs quæritur. Quæritur duntaxat de illis morbis, quos* Fernelius *&* Argenterius *similaribus partibus inesse dixerunt. Voluerunt autem, etiam Materiæ & Formæ morbos esse. Materiæ morbos vocabant materiæ immoderationem: Formæ morbos dicebant esse totius substantiæ. Videatur* Fernelius lib. 1. παθολογ. c. 7. & lib. 2. de abdit. rer. caus. cap. 9. 10 11. 12. 13. 14. & 15. nec non Argenterius lib. 1. de morb gener. cap. 4.

Ponit autem Fernelius materiæ morbos *numero octo: Mollitiem & Duritiem: Laxitatem & Adstrictionem: Tenuitatem & Craßitiem: Raritatem & Densitatem partium: quibus interdum addit ἀναισθησίαν, sensus ἀκρίβειαν, & ejusdem stupiditatem, seu ignaviam.*

Formæ morbos, *quos morbos totius substantiæ appellat, tradit duplices: manifestos & occultos. Manifestos nominat illos, qui manifestis ex causis partium substantiam demoliuntur. Occultos, qui cæcis ex causis totam substantiam oppugnant. Et hos iterùm in pestilentes, contagiosos & venenatos dispescit.*

Pestilentes *& malignos tribuit in graviores & leviores: itemque in insolitos planéque novos, & illos, qui frequenter observantur.*

Contagiosos *nuncupat, qui externi cujusdam veneni occursu & contagione inferri solent: ut sunt lues Venerea, elephan-*

phantiasis, rabies, quæ à cane rabie correpto originem traxit.

Venenatos *vocat, qui ex veneno, aut intus genito, aut assumpto nati. Ex illorum albo sunt epilepsia, strangulatus ab utero, quædam syncope & cordis palpitatio. Ex horum familia illi affectus, quos venenum à vegetabilibus, animalibus, aut mineralibus & fossilibus corporibus petitum peperit.*

XI.

Quomodo Fernelius tres morbos similarib. inesse partibus probet, & quo pacto illi respondendum?

A*It, in parte similari spectari tria: Temperamentum, Materiam & Formam. Cùm autem horum trium naturalis constitutio sit sanitas, sequitur, uniuscujusq; constitutionem præter naturam morbum esse. Tria igitur morborum genera in parte similari inde resultant.* Vitium Temperamenti, *quod dicitur Intemperies:* vitium Materiæ, *quod vocatur materiæ immoderatio:* & vitium Formæ, *quod corruptela formæ nuncupatur.*

Nos Fernelio *libenter concedimus, tria parti similari inesse, Temperamentum, Materiam & Formam. Largimur etiam, si homo valere debet, tria ista naturaliter debere esse constituta: sed negamus, quodlibet eorum peculiares pati morbos. Morbi enim subjectum non est neque Forma, neque Materia, neq; Temperamentum, sed suppositum, h. e. compositum ex materia & forma, pars scil. vivens, quæ actiones edit, quæ etiam à morbo læduntur.*

Inficiamur præterea, sanitatem positam esse in essentiali partium constitutione, quæ ex substantialibus principiis, materia & forma, resultat, sed duntaxat in accidentali: nimirùm in εὐκρασία similariū, legitima compositione dissimilarium, & utrarumq; unione, sive continuitate. Hujus namque constitutionis ratione, non illius sanitas & morbus corpori accidere dicuntur. Sunt enim sanitas & morbus accidentia separabilia, & proinde rei

 essen-

essentia inviolata variè mutari queunt: ipsaque forma hominis substantialis aliâs cum sanitate, aliâs cum morbo conjuncta esse potest.

XII.

An vitia materiæ, quæ Fernelius recenset, novi & peculiares sint morbi, ab ijs, quos Galenus descripsit, planè diversi?

R*Espondemus, nihil novi adferre* Fernelium. *Nam quæ vitia materiæ recenset, vel morbi quidem sunt, sed non novi, verùm tales, qui ad intemperiem, aut morbos organicos referri queunt. Vel sunt symptomata: vel causæ morborum, aut symptomatum.*

Etenim, nimia partium mollities, *aut durities ab intemperie proficiscuntur: illa ab humida: hæc à sicca. Morbi ergò sunt in intemperie, quando actiones offendunt. Si non offendunt, symptomatibus in genere qualitatum tactilium annumerantur.*

Excedens crassities & tenuitas *morbi quidem sunt, at non novi, sed organici. Illa enim ad auctam, hæc ad diminutam magnitudinem pertinet.*

Laxitas & adstrictio *similiter morbi sunt, verùm non novi, sed rursùs organici, qui ad laxos adstrictosque partium meatus reducuntur.*

Raritas & densitas, *perinde ut præcedentia duo vitia, morbi sunt organici, ad immodicè dilatatos, aut constipatos poros atque meatus partium pertinentes.*

Possumus etiam *dicere, vitia ista causas esse morborum. Nam si v. g. pori cutis ita sint constipati atque occlusi, ut ἄδηλος illa διαπνοὴ, & halituosorum excrementorum, acrium maximè & mordacium, effluxus impediatur, tùm constipatio ista causa esse solet aliorum morborum, v. g. febrium diariarum, quemadmodum* Galenus lib. 8. meth. med. cap. 2. *docet.*

Solet

Solet etiam excitare pruritum, ſcabiem, horrorem, rigorem &c. Rursùs, ſi iÿdem pori nimis pateant, ut frigidus aër facilè poßit ingredi, in cauſa ſunt aliorum affectuum: v. g. frigidæ intemperieî ventriculi, inteſtinorum, uteri, cerebri, thoracis, ex quo pro diverſitate partium diverſi morbi generantur: utpote apepſia, bradypepſia, tormina ventris, deſtillationes, tuſſes, raucedines, coryzæ, diſpnoea &c.

Denique acrimonia ſenſus *&* εὐαισθησία *virtus potiùs eſt & res naturalißima, quam vitium & affectus præter naturam. Non enim per ſe actionem lædit, ſed tantùm facit, ut, cùm parti alicui valdè ſenſibili, v. g. orificio ventriculi, quod καρδία à veteribus appellatum fuit, res acris & mordax offertur, v. g. acetum, ſinapi, piper, zinziber &c. facilè moleſtiam, quam infert, percipiat, indeque lædatur.*

Senſus ignavia *morbus non eſt, ſed vel remißio vigoris, vel, ſi ſit effatu digna, ſymptoma in genere diminutarum actionum.*

XIII.
Exiſtantné morbi Formæ?

FErnelius *&* Argenterius *affirmant: nos negamus. Nam cùm forma ſit incorporea, per ſe pati non poteſt. Sunt quoq; morbi, ut anteà dictum, compoſitorum, non principiorum componentium. Forma denique corrupta, aut deſtructa, (quod fieret, ſi forma in morbis afficeretur) corpus ſalvum & integrum manere non poſſet.*

Quodſi tamen non tàm τὸ ῥητὸν, quàm ipſa διάνοια conſideretur, admittere poſſumus morbos formæ, quos Fernelius *&* Argenterius *morbos totius ſubſtantiæ, aliÿ rectiùs morbos occultarum qualitatum nuncupant. Nam tales morbos* Galenus *quoque concedit, ſiquidem & peſtilentialium, & malignorum, & contagioſorum, & venenatorum morborum, & qualitatum occultarum ſæpiùs meminerit.*

Hos

Hos ipſos morbos probant deinde etiam cauſæ, *qui non manifeſtis & elementaribus, ſed occultis qualitatibus in nos agunt: cujus generis ſunt* μιάσματα λοιμώδει, *inquinamenta peſtifera, ab* Hippocrate νοσεραὶ ἀποκρίσεις, *morbidæ excretiones,* ἀπόῤῥοιαι νοσεραὶ, *morboſa corporum defluvia, appellata: itemque venenata omnia, quæ in vegetabilium, animalium, & foſſilium ac mineralium corporum genere latent.*

Confirmant illos tertiò mirabilia ſymptomata, *quæ in peſte, febribus malignis, lue gallica, elephantiaſi, ſtrangulatu ab utero, quadam ſyncope, & cordis palpitatione, ulceribus cancroſis & fiſtuloſis &c. ſeſe offerunt, quæ certè ab occultioribus cauſis, non nudis elementorum qualitatibus proficiſcuntur.*

Quartò, ipſa quoque curandi ratio *eoſdem validiſſimè defendit, quæ per alexiteria, alexipharmaca, antidota, ſeu alexicaca, & alia, quæ, ut* Galenus *multis in locis loquitur,* ὅλῃ τῇ ȣσίᾳ, *à totius ſubſtantiæ proprietate, operantur, inſtitui conſuevit.*

XIV.

An putredo partium, ſpiritus innati diſſipatio, & nativi caloris extinctio, morbi ſint totius ſubſtantiæ?

I*Ta videtur* Fernelio, *locis ſupra citatis, & quidem morbi totius ſubſtantiæ manifeſti, ab intemperie tamen diſtincti, eidem eſſe videntur. Verùm morbos non eſſe, ex ſequentibus apparet.*

Etenim, putredo facta, *conſummata atque abſoluta morbus dici nequit, ſed omnimodus mixti interitus.*

Putredo *autem* fiens, *quæ adhùc eſt in via, ad intemperiem refertur. Prodit enim à calore ambientis, & perit proprius & & naturalis miſti calor: ut hujus quidem reſpectu, quæ putreſcunt, fiant frigidiora: ratione autem caliditatis extraneæ & adventitiæ calidiora reddantur. Humidiora item: quia humidum, calore evocato, non ampliùs regi poteſt. Evaneſcit ergò, & quod reliquum eſt, cinis & terra exiſtit.* Spi-

Spiritus innati dissipatio, *per vigilias, inedias, labores, atro-ces dolores, vacuationes immodicas, sponte, vel arte factas, morbus nequaquam est, sed symptoma in genere excretorum.*

Caloris nativi extinctio *mors est, vel totius, vel alicujus partis, minimè morbus.*

XV.

Utrum maligna ulcera morbi sint totius substantiæ?

A*Ffirmantem rursùs tuetur* Fernelius. *Verùm, si per malignum ulcus, quod aliás κακοηθὲς vocatur, id intelligit, quod à maligna venenataque causa prodijt, qualia sunt venerea, cancrosa, elephantica &c. sibi ipsi contradicit: eò quòd maligna ulcera inter morbos totius substantiæ manifestos reponat*, lib. 1. παθολ. c. 7. *cùm tamen talia ulcera à causa occulta dependeant. Sin malignum ulcus id esse cum* Galeno l. 4. meth. med. c. 5. *statuat, quod omnibus ritè decenterque factis, tamen non sanatur, aut difficulter admodùm, nec non nisi longo temporis tractu, ad cicatricem perducitur: idque propterea, quoniam & partis ulceratæ temperies est vitiata, & pravi humores aliunde ad illam affluunt, non novum morbum invehit, sed talem, qui possit ratione ulceris ad continui solutionem, ratione vitiatæ craseως ad intemperiem, ratione denique amissæ carnis (cavum enim esse præsupponitur) ad diminutam magnitudinem referri. Quodsi, ut fieri plerunque solet, ob accursum humorum etiam tumor adsit, tùm morbus & in aucta magnitudine adesse perhibetur. Nam non raro compositi morbi se offerunt: & vel similares cum similaribus: vel organici cum organicis: vel communes cum communibus: vel similares cum organicis: vel similares cum communibus: vel omnes simul componuntur: quemadmodum ex proposito exemplo perspicuum est.*

XVI.

An Phthisis rectè ab eodem inter morbos totius substantiæ reponatur?

REponit eam Fernelius *inter morbos totius substantiæ manifestos. At si manifestas habet causas, ut ipse non diffitetur, utique non novus, sed unus ex vulgaribus erit morbis. Provenit enim* vel à salsa capitis *destillatione*: vel à pure, *quod in cavitate thoracis post pleuritidem & peripneumoniam collectum, diutiúsque inibi detentum*: vel à suppressione mensium, *& hæmorrhoidum, quæ in causa est, ut sanguis ad thoracem & pulmones regurgitans vasorum orificia aperiat, aut tunicas illorum disrumpat, & sanguis posteà effluat, in pulmonibus colligatur, putrescat, & acrimoniam acquirat, qua tandem tenellam, mollem, raram, laxamque pulmonum substantiam corrodat, & ulcus efficiat*: vel à medicamentis, *aut alimentis acribus, quæ pulmones exulcerare valent: ut sunt spiritus vitrioli, salis, & nitri, acetum forte, raphanus rusticanus, sinapi, porrum, allium &c.* vel à rebus pulmonum vasa rumpentibus: *cujus generis sunt ingens vociferatio, violenta spiritus cohibitio, valida tubarum inflatio, tussis ferina, vomitus insigni cum conatu & difficultate factus, saltus vehemens, cursus velox, equitatio dura & valdè corpus concutiens, &c.* contundentibus, *quæ obtusæ sunt, graves & duræ, ut ligna, lapides, metalla &c.* perforantibus, *quæ acutæ, ut pugio, hasta, ensis &c. &* secantibus.

Causæ igitur sunt manifestæ. Manifestum est ulcus pulmonum, quod species est continui solutionis. Manifesta intemperies, tùm in pulmonibus ipsis, tùm in corpore reliquo, quoniam semper adest febris. Manifesta est magnitudo totius corporis diminuta, quoniam contabescunt in corpore omnia. Manifesta denique figura partium vitiata. Temporis enim progressu oculi sunt cavi, tempora apparent collapsa, nasus conspicitur acutus, ungues incurvantur, scapulæ alarum instar prominent, denique

totum

totum corpus in extremo φθίσεως gradu quasi vivum aliquod sceleton refert. Nibil ergò hîc novi.

XVII.

Num continui solutio morbus sit utrisque partibus, similaribus & dissimilaribus, communis?

AVerroës *contendit, continui solutionem in similaribus duntaxat partibus locum habere, in dißimilaribus nequaquam.*

Argenterius *contrà statuit, eam competere solis dißimilaribus, similaribus non item.*

Galenus *illam utrisque partibus communem vult esse.*

Ratio Averrois *est, quia in dißimilaribus tantùm est contiguitas, continuitas nulla. Ideoq; persuasum habet, neque continui aliquam solutionem dißimilaribus accidere posse.*

Ratio Argenterij *est, quoniam continui solutio actionem similarium minimè lædit. At de natura & essentia morbi est, lædere partium actiones.*

Ratio Galeni *habetur* libro de differ. morbor. cap. 4. *Si quid, inquit, commune inest omnibus partibus secundum naturam se habentibus, quod aut usum aliquem, aut actionem animalibus præstet, sequitur, eo vitiato, communem quendam morbum existere. At commune quid omnibus inest partibus, similaribus pariter & dißimilaribus, nimirum* unitas, *seu* continuitas. *Ergo in vitiata, solutave continuitate communis oboritur morbus, qui dicitur* ἑνώσεως, ἢ συνεχείας λύσις.

Atque huic opinioni nos quoque subscribimus.

Ad Averrois *autem argumentū respondemus negando, quòd in dißimilaribus nulla sit continuitas. Omnes enim procul dubio concedent, venas, nervos, arterias, ureteres, poros cholidochos &c. partes esse dißimilares, & quidem in prima illarum classe contentas, quæ ex paucißimis compositæ sunt similaribus. Atqui continui solutionem, h. e. erosionem, ruptionem, contusionem, perforationem,*

incisionem, sive sectionem patiuntur. Videmus insuper, venam cavam cum dextra cordis parte, propè auriculam dextram, continuam esse: principium venæ arteriosæ cum cordis basi dextra similiter: itemque principium arteriæ venosæ cum auricula cordis sinistra, & initium arteriæ magnæ cum cordis capite in parte ejus sinistra. Cum corde enim hæc vasa coalverunt. At coalitus species continuitatis est propriyssima, teste Aristotele lib. 5. phys. cap. 3. *Compertum præterea habemus, in cæteris partibus dissimilaribus, non tantum* ἁφὴν, *contactum, sed &* σύμφυσιν *esse, & partes diversi generis per fibras & membranas coaluisse. Horum enim vinculorum fines unum fiunt cum partibus, quas copulabant. Proinde quando* σύμφυσις *ista in dissimilaribus est soluta, continui facta solutio dicitur. Est enim in hisce partib. & contactus, & coalitus diversarum partium: qui si solvatur ob vinculorum illorum diremptionem, continuitas soluta statuitur.*

Ad Argenterij rationem *rursùs per inficiationem respondemus. Cùm enim actiones similarium, maximè attractio, retentio, & expulsio, in plerisque similaribus per fibras obeantur, rationi consonum est, fibris corrosis, dissectis, contusisve, actiones similarium impediri. Quodsi & concoctionem offendi dicamus, haud sanè absurdi quid statuemus. Reliquis enim læsis, neque concoctio suo fungi potest officio.*

Hùc accedit & ista ratio, quoniam omnes largiuntur, duplicem esse naturalem similarium constitutionem: unam propriam, illarum nimirùm εὐκρασίαν*: alteram communem,* ἕνωσιν, *sive* συνέχειαν. *Quare, si utraque naturalis est, & utraque ad actiones earum obeundas necessaria, sequitur &* δυσκρασίαν, *&* λύσιν τῆς συνεχείας *illarum morbos esse. Illam quidem proprium, hanc verò communem.*

Quodsi rationes istæ leviores esse videantur, quàm ut θέσιν *nostram probent, perpendantur quæso vulnera, ulcera, rupturæ, contusiones, species continui solutionis aliæ, & deprehendetur, similares partes per illas haud mediocriter suis in functionibus*

impe

impediri. Nam cùm naturalis similarium partium constitutio inserviat earum actionibus obeundis, sequitur, constitutionem earum præter naturam iisdem officere. At naturalis harum partium constitutio in εὐκρασίᾳ & συνεχείᾳ, uti dictum, consistit. Proin utraque actionibus earum inserviet: & contraria, h. e. δυσκρασία καὶ λύσις τῆς συνεχείας iisdem officiet, & vitiabit.

Si rogetur, *quam ob causam ἕνωσις καὶ συνέχεια similaribus necessaria sit? Respondetur, ut virtutis fieri possit communicatio, tùm vitalis, quæ singulis partibus ad vitæ continuationem est necessaria, tùm animalis, ut spiritus animalis, qui organum illius est, diffundi disseminarique possit per partes continuatas, quæ vel sensum solùm, vel sensum & motum simul habere debent. At ista communicatio præstari non potest, nisi partes sint continuæ. Vnitas ergo & continuitas similaribus partibus per se competit: & ob id ~~soluta~~ unitas non minùs ipsis necessaria est, ac organicis, sive dissimilaribus.*

XVIII.

An si dissimilares partes continui patiantur solutionem, eadem quoque affligantur similares, & vice versa?

Cùm dissimilares ex similaribus sint compositæ, fieri vix posse videtur, quin illis solutis, hæ coafficiantur, præsertim cùm non tantùm sint contiguæ, verùm etiam suo modo, ut præced. problem. dictũ, continuæ. Apparet hoc in ulceribus, & vulneribus, in quibus si organum totum sit corrosum, aut dissectum, aut perforatum, aut contusum, aut disruptum, etiam similares partes similiter sunt affectæ. Sunt tamen, qui asseverent, necessarium non esse, ut divisis dissimilaribus etiam similares dividantur. Proferunt enim ἀποσπάσματα, in quibus similares partes à se invicem separantur, nulla tamen in illis facta unionis solutione.

Vtrum verò similaribus solutis, necessariò etiam dissimilares continui solutione conflictentur, dubium est. Nam cùm hæ ex

illis sint conflatæ, rationi consonum esse videtur, corrosis, sauciatis, tensis, aut fractis similaribus, etiam dissimilares simili vitio laborare. Verùm, res secus se habere videtur. Etenim, fracturæ sæpè fiunt in cranio, brachio, cubito, manu extrema, crure, tibia, pedeque ultimo, reliquis similaribus organum constituentibus minimè solutis. Item venæ, quæ similares sunt πρὸς τὴν αἴσθησιν, *non rarò in organicis partibus rumpuntur, & corroduntur, organica parte, quam ingrediuntur, illæsa. Sic membranæ viscera involuentes quandoque unionis sustinent solutionem, visceribus ipsis nihil tale patientibus.*

XIX.

An illa duntaxat continui solutio hoc nomen mereatur, quæ evidens est, sensibilis, & manifesta?

EVidentes & sensibiles continui solutiones se offerunt in fracturis, ulceribus, vulneribus, carie &c. Sunt tamen præter illas etiam aliæ, quas Galenus comm. 3. in lib. Hipp. de fractur. §. 34. *non quidem* πρὸς αἴσθησιν ἐναργῶς φαινομένας, ἀλλὰ πρός γε τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν λόγῳ θεωρητάς, *non sensu quidem evidenter sensibiles, sed mente & intellectu æstimabiles appellat. Et tales in intemperiebus dolorosis observantur. Intemperies enim derepentè, subitò & violenter factæ* διαίρεσιν συνεχείας, *divisionem continuitatis inferunt: quæ posteà doloris causa est. Tales quoque in tensionibus musculorum, tendinum, ligamentorum & nervorum, tumoribus item præter naturam, qui nondum aperti, fiunt. In colica inquit* Galenus l. 1. de loc. affect. cap. 2. *ita quandoque intestinum colon à flatulento distenditur spiritu, ut perforari videatur: aut, ut alibi loquitur, non secus, ac si palus illi esset infixus. Simili modo in nephritide calculus ureteris capiti insertus vehementissimè illud distendit: quam distensionem, quæ continui solutionis species est, acerbissimus dolor, nephriticus vocatus, sequitur. Sic in arthritide humor articu-*

ticulos implens, ligamenta, tendines, membranas & periostia distendit: distendendo hanc continui solutionis speciem inducit: solvendoq; continuum dolorem creat. In his enim, & similibus affectionum generibus tres semper affectus concurrunt: I. causa distendens. II. continui solutio, quæ species morbi est: III. symptoma, nempè dolor.

XX.
Quo principio & fundamento investigari possit numerus morborum partium dissimilarium?

HOc *fundamento, si cognoverimus, quotnam ad rectam legitimamq; partium organicarum compositionem, h. e. naturalem constitutionem concurrere debeant. Quare, cùm organicæ ex similaribus componantur, quò talis compositio fiat, necesse est, ut similares I. sint decenter formatæ. II. justa magnitudine præditæ. III. convenienti numero comprehensæ. IV. aptè inter se connexæ, aut à se invicem naturaliter sejunctæ. V. loco competenti sitæ. Hoc modo si se habeant, sanæ sunt, suasque actiones laudabiliter exercent. Sin minùs, ægrotant, suisque in functionibus impediuntur. Ex quibus consequitur, 4. vel 5. morborum genera esse in partibus instrumentariis: malam conformationem: illegitimum numerum: incongruentem magnitudinem: vitiosum situm: & depravatam connexionem, aut disiunctionem partium.*

Quodvis autem horum generum suas iterùm sub se species habet, quemadmodum problem. 3. significatum.

XXI.
Num quævis cujuslibet partis vitiata figura morbus sit organicus?

S*I actiones lædit, pro morbo agnosci debet. Si minùs, & ex morbo nata sit, symptomatis nomen meretur, in genere muta-*

tarum

tarum qualitatum, quæ visu percipiuntur. Est enim figura unum ex sensilibus communibus, quæ à pluribus sensibus sentiuntur.

Lædit autem ambulandi actionem distorta crurum & tibiarum figura. Apprehensioni officit digitorum figura perversa. Locutionem impedit tortura oris. Symptomata verò sunt acumen nasi, cavitas occulorum, contractio aurium externarum, collapsio temporum.

XXII.

Sintné ipsa figura, numerus, magnitudo & situs partium præternaturalis morbi organici?

M*Orbus sanitati est contrarius: & propterea in eodem cum sanitate est prædicamento, nimirùm in qualitate: non in substantia, non in quantitate, vel continua, vel discreta: non in situ, vel ubi. Proinde neque figura ipsa, neque magnitudo, neque numerus, neque situs ipse morbus est, sed figuræ, magnitudinis, numeri & situs vitium. Hoc est, ut clariùs mentem nostram aperiamus, non res ipsa, in qua fit mutatio, & à statu naturali recessus, morbus est, verùm illa vitiosa διάθεσις, sive qualitas, quæ ex accidentibus modò recensitis, sed vitiatis, resultat, quæque facit, ut corpus ejusque partes suis in actionibus lædantur.*

XXIII.

Utrum ἀναστόμωσις morbus sit organicus in genere vitiatorum meatuum?

V*Idetur hoc negandum esse, eò quòd ἀναστόμωσις nullam lædat vasorum, arteriarum scil. & venarum, actionem. Actio autem vasorum istorum est ἀνάδοσις, distributio sanguinis, tùm vitalis, tùm alimentarij: quæ diductis & reclusis eorum osculis minimè impeditur.*

Verùm, responderi potest duobus modis. I. quia naturale non est, hiare semper vasorum orificia. Aliàs hæmorrhagiæ fierent perpe-

perpetuò, vel ad exteriora, vel ad interiora: idq; magno cum vitæ periculo. Nam si hanc ob causam sanguis flueret extra corpus per nares, per os, per ductus urinæ, per venas hæmorrhoidales & uterinas, tunc illa sequerentur incommoda, quæ sequi solent immoderatum sanguinis profluvium: nempe caloris nativi diminutio, concoctionis privatio, cruditatis proventus, faciei decoloratio, frigidorum affectuum generatio, virium dejectio &c. Sin flueret ad partes corporis interiores, grumesceret, malignam indueret qualitatem, & gravissima symptomata excitaret: præsertim si se ad cavitatem aliquam insigniorem conferret. Pareret etiam inflammationes ijs in partibus, in quarum poros atque meatus angustiores sese insinuaret.

Quodsi ἀναστόμωσις naturalis non sit, sequitur, affectum esse præter naturam: & quidem vel symptoma, vel causam morbificam, vel morbum. Symptoma dici nequit, quia neque ad actionem læsam, neque ad qualitates mutatas, neque ad excretionem, aut retentionem referri potest. Causa per se appellari non potest, quoniam propria virtute nullum inducit morbum.

Infertur ergò, morbum esse: non intemperiem, ut notum omnibus: non continui solutionem, quia vasa manent integra, & ipsorum duntaxat orificia diducuntur, & quæ anteà connivebant, recluduntur, vel ab externa, vel interna aliqua causa: v. g. sanguinis copia, ejus fervore, aut tenuitate, denique à facultatis retentricis imbecillitate, non potentis sanguinem in vasis retinere, aut clausa eorum oscula servare. Relinquitur ergò, morbum organicum esse in meatibus.

II. Quia tametsi reclusis istis orificiis sanguis effluat, non tamen decens & legitima illius fit distributio. Talis enim fit pellentibus vasis, & attrahentibus partibus famelicis, quib. sanguine opus est ad sui nutritionem. At apertis vasis à causa aliqua præter naturam, effluit quidem sanguis, sed non defertur ad illa loca, quorum interest sanguine potiri.

III. Quia non tantùm ἀνάδοσις, distributio, officium est

 vaso-

vasorum, sed etiam κάθεξις, *retentio, sive conservatio sanguinis. Quæ cùm per* ἀναστόμωσιν *lædatur, sequitur, eam morbum esse.*

XXIV.

Nunquid lumbrici, calculi, grandines in pulmonibus, ungues in oculis, polypi in naribus, suffusiones, acrochordones, melicerides, steatomata, atheromata &c. morbi sint?

GAlenus lib. de differ. morb. c. 8. *hæc omnia inter morbos in numero abundanti recenset.*

Verùm, cùm morbus qualitas sit & accidens, lumbrici verò, calculi, grandines, pterygia, polypi, & suffusiones, seu concreti inter pupillam & corneam oculi tunicam humores, sint substantiæ, morborum nomen mereri minimè videntur. Sunt igitur potiùs quorundam morborum & symptomatum causæ. Nam lumbrici *varia excitare solent symptomata, v. g. convulsiones, tormina ventris, &, si fuerint plures, maciem corporis, & intestinorum obstructionet.* Calculi *renum & vesicæ similiter partes, quib. inhærent, obstruunt, & atroces causant dolores, illi maximè, qui ureteribus, collo vesicæ, & urithræ sunt infixi.* Grandines *itidem fistulas pulmonum oppilant, & respirandi invehunt difficultatem, tussim insuper movent, suntque voci impedimento.* Ungues *in oculis visionem lædunt, & omnimodam cæcitatem pariunt, ubi pupillam texerint.* Polypus *nares obstruit, & respirationi officit.* Suffusio *visum lædit.* Melicerides, atheromata & steatomata *ad abscessus toto genere præter naturam, & consequenter ad morbos organicos in aucta magnitudine referuntur.* Acrochordones, *h. e. verrucæ pensiles, si actionem vel manuum, vel pedum offendant, similiter od organicos morbos reduci queunt, quia tubercula sunt. Sin actionem non vitient, pro symptomatibus haberi queunt, in genere qualitatum tactilium.*

25. Re-

XXV.

Recténe Galenus ea, quæ in numero abundant, in res naturales & toto genere præter naturam dispescat?

Cùm *de speciebus morborum in numero* Galenus *agit* l. de diff. morb. cap. 8. *docet, eas esse geminas, quasdam in excedente, nonnullas in deficiente numero. Quæ deficiunt iterùm duplicia esse scribit: quædam* ἐκ τοῦ γένους τῶν κατὰ φύσιν, *ex albo eorum, quæ secundum naturam se habent, ut sextum digitum, tertium testiculum, polypum in naribus, unguem in oculis: quib. addere licet duplicem, aut triplicem ordinem dentium, dentem denti adnatum &c. quædam verò* ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν εἶναι, *ut lumbricos, calculos, pus, grandines, callos &c. At quod est morbus & præter naturam, quomodo res naturalis appellari potest? Respondemus,* Galenum *res prioris generis naturales nominare, non simpliciter & absolutè, sed duntaxat comparativè, quatenùs cum rebus secundi generis conferuntur, quæ planè contra naturam sunt, & formæ externæ, & materiæ, ex qua generantur, ratione. Prioris autem generis res similes quodammodò sunt rebus naturalibus, v. g. polypus carni, unguis membranæ, dentes superflui dentibus necessarÿs: fiuntque ex ejusmodi materia, quæ vel planè naturalis est, ut digitorū & dentium abundantium: vel non longè à naturali abest: ut est pterygiorum & polyporum materia.*

XXVI.

Quæ causarum genera à Medicis in morbis considerentur?

Notorium *est in scholis Medicorum & Philosophorum, quatuor esse causarum genera, Materiam, Formam, Efficientem & Finem. Quando autem Medici de morborum causis in genere & in specie agunt, de efficientibus solùm sunt solliciti: quemadmodum ex* Galeni libello de morbor. causis *liquet.*

Mate-

Materiam ex qua, *propriè & physicè dictam, morbi non habent. Est enim illa substantia: morbus verò accidens. At accidens ex substantia minimè generatur. Esset enim quiddam medium inter substantiam & accidens, quod absurdum, & contradictionem implicat. Materiam verò habent in qua, hoc est, subjectum aliquod, quod est pars corporis vivens, eaque vel similaris, vel dissimilaris.*

Forma *morbi præditi sunt, quali accidentia alia. Consistit autem illa in natura, essentia & quidditate morbi, tùm in genere, tùm in specie. Sita est verò formalis morbi ratio in quadam* διαθέσει καὶ καταστευῇ *præter naturam, à qua actiones partium vel abolentur, vel diminuuntur, vel augentur, vel corrumpuntur & depravantur: cujus omnes morbi sunt participes. In specie tamen quilibet morbus propria & peculiari forma præditus est: aliaque formalis ratio est Intemperiei, alia Compositionis, alia Continui solutionis.*

Finem *in morbis Medici nullum considerant, quia morbi non boni, sed mali rationem habent. Ajunt tamen quidam, læsionem actionis finem morborum esse. Sed ea effectus potiùs morborum est, quàm finis. Theologi dicunt, finem morborum, omniumque aliarum calamitatum esse, ut hominum peccata puniantur, & ut ad pœnitentiam, preces, ac vitæ novitatem excitentur: quod libenter admittimus. Superest ergò* Causa efficiens, *quàm solam in* αἰτιολογίᾳ *morborum Medendi artifices perpendunt.*

Materiam *verò* in qua, *sive subjectum morborum, explicuit* Galenus *in libris anatomicis, in quibus de partibus corporis humani disseritur.*

Formam *edocuit libello de differentiis morborum.*

Efficientem *libello de Causis morborum proposuit.*

Effectus *libro de symptomatum differentiis eorumque causis declaravit. Fons enim & scaturigo symptomatum secundum* Galeni *placitum morbus est.*

27. Quæ

XXVII.

Quæ ſit vera & perfecta cauſarum morbificarum diviſio?

HAEc eſſe videtur. *Cauſæ morborum vel ſunt* evidentes, *&* manifeſtæ, *quæ ſenſibus deprehenduntur, ſive extra corpus ſint, ſive in corpore, dummodò ad ſui dignotionem nullis ſignis opus habeant: vel* latentes *&* abditæ, *quæ ſenſibus obviæ non ſunt: ac proin indicijs egent, ut in notitiam veniant. Rursùs* evidentes *&* manifeſtæ *vel* non neceſſariò nos alterant, *quoniam illas vitare licet: ut ſunt medicamenta, venena, ictus ac morſus animalium, balnea, ea quæ erodunt, quæ ſecant, quæ pungunt & perforant, quæ contundunt &c.* vel neceſſariò nos afficiunt, *quoniam illas declinandi & fugiendi non datur poteſtas: ut ſunt ſex res non naturales: ex quib. Aër ambiens, Cibus ac Potus, externæ cauſæ dicuntur, quia extra nos ſunt: Motus verò & Quies, Somnus & Vigilia, Excretio & Retentio, Animi denique pathemata internæ appellari queunt, quòd in nobis ipſis fiant, non extra nos ſint poſitæ.*

Latentes *&* abditæ *vel ſunt* remotæ *&* mediatæ, *προηγούμεναι, antecedentes appellatæ: vel* proximæ *&* immediatæ: *& quidem iterùm duplices: συνεκτικαὶ,* continentes, *quibus poſitis, morbi ponuntur: quibus ablatis, morbi deſinunt: quibus auctis, morbi augentur: quib. diminutis, morbi diminuuntur: & ἀνώνυμοι, quæ generis nomine exprimuntur, ac proximæ, ultimæ atque immediatæ vocantur: ab* Ariſtotele *in phyſicis αἴτια ἀκρότατα, in logicis αἴτια αἰτιώτατα nuncupatæ.*

Graviter proin hallucinantur, qui συνεκτικὴν, conjunctam, proximam & immediatam cauſam pro una eademque habent. Omnis enim συνεκτικὴ etiam conjuncta eſt, proxima & immediata: ſed non contrà. Ideóque hæc συνεκτικῆ latiùs patet. Prætereà, proxima, ultima & immediata in omnibus morbis locum habet. At συνεκτικὴ nequaquam: ſed tantùm in illis, qui ἀναλογικῶς

 fientes

fientes *nuncupantur: ut ſunt tumores præter naturam, obſtructiones, febres putridæ, quatenùs tales.*

Alias cauſarum diviſiones *in cauſas per ſe & per accidens, in poſitivas & privativas, in principales & inſtrumentales, in ſolitarias & ſocias, in foventes, ſive conſervantes & procreantes, &c. conſultò nunc ſilentio involvimus, quoniam ſub dictis comprehenduntur.*

XXVIII.

An omnis morbus cauſam habeat proximam? & num omnis à cauſa externa, atque interna ſimul proficiſcatur?

Omnis morbus, ſicut & quivis alius effectus, cauſam habet proximam, tanquam principium, à quo immediatè dependet. Sed non omnis cauſam habet externam: neque omnis à cauſa interna prodit.

Plurimi namque morbi *ab externa ſolùm cauſa originem ducunt: ut* vulnera *à rebus ſecantibus, perforantibus, rumpentibus & contundentibus: multa* ulcera *à rebus foris nos erodentibus:* fracturæ *à rebus contundentibus & ſecantibus: pleræque* luxationes *à rebus rumpendi & contundendi vim habentibus:* intemperies *tùm calidæ, tùm frigidæ, quæ ab aëre, nive, glacie, aqua, medicamentis ejusmodi qualitatibus imbutis ortæ.*

Sunt & non pauci morbi, *qui ab interna duntaxat cauſa originem trahunt: ut* rupturæ venarum *à copia ſanguinis:* luxationes articulorum *à mucoſa pituita, quam* Hippocrates aphor. 59. ſect. 6. *μύξαν appellat:* ulcera *pulmonum, renum & veſicæ à pure acri, pituita ſalſa, bile porracea, aut æruginoſa:* morbi hæreditarij *omnes, & ſic deinceps.*

Si ex abundanti rogetur, *an neceſſe ſit, ut in cujuslibet morbi generatione etiam cauſa remota concurrat? Reſpondetur, cauſam proximam & immediatam, inter quam & morbum nulla cauſa alia intercedit, ſemper eſſe neceſſariam: remotam, inter quam*

quam & morbum alia intervenit propior, non ſemper: cùm cauſa proxima ſæpè ſat virium habeat, ut ſola effectum producat: quemadmodum ex modò dictis liquet.

Hinc tale oboritur πόρισμα, *quòd in aliquibus ægritudinibus una ſolùm cauſa reperiatur: in quibuſdam plures, internæ atque externæ: in nonnullis plurimæ, catenatim quaſi longaq; ſerie connexæ.*

XXIX.
An præter humores noſtri corporis etiam aliæ extent internæ morborum cauſæ?

F*Requentiſſimæ quidem morborum cauſæ internæ ſunt humores, quantitate, qualitate & motu peccantes: & quidem non tantùm vulgares quatuor, ſanguis, bilis utraque & pituita, ſed etiam ſerum: omnes ſub plethora & cacochymia comprehenſi.*

Verùm, ſunt præter illos & cauſæ aliæ: v. g. pus, arenulæ, grandines, calculi, vermes, lac, ſemen, flatus, peregrina quædam prorſusque extranea corpora, qualia in abſceſſibus quibusdam, utpote meliceridibus, atheromatibus, ſteatomatibus, aliis, in quib. continens materia, mel, pultem, ſevum, cœnum, urinam, oſſa, lapides, ungues, pilos repræſentans invenitur: quemadmodum Galenus l. de tum. p. n. cap. 4. & 5. *teſtatur.*

Humores autem peccantes ægritudinum eſſe cauſas internas, exinde liquet, quoniam iis præſentibus, morbi gignuntur, & evacuatis, morbi tolluntur. Id quod verum eſſe praxis confirmat quotidiana. Sanguine enim putrido exhauſto, abundante diminuto, efferveſcente & ebulliente alterato, impetuosè vel extra corpus, vel ad aliam corporis partem fluente, ad loca contraria, & illa quidem aut diſtantiora κατ' ἴξιν *revulſo, aut ad vicina derivato, aut in medio itineris curſu intercepto,* κακοχυμία *inſuper pituitoſa, bilioſa, melancholica, & ſeroſa expurgata, morbos tùm ab hac, tùm à* πληθώρᾳ *ortos ceſſare comperimus.*

Flatus

Flatus *morborum causas esse*, ἐμπνευματώσεις *uteri, ventriculi, intestinorum, & lienis, tympanites insuper, qui ab* Hippocrate aphor. 11. sect. 4. *hydrops siccus vocatur, & pleuritis flatulenta, quæ spuria, satis superque demonstrant.*

Pus *creare morbos, empyema pleuritidi succedens indicat.* φθίσιν *enim juxta* Hippocr. aphor. 25. sect. 5. *parit.*

Arenulæ, *præsertim crassiores copiosioresque, & renes, & ureteres, & vesicæ ostium obstruunt, sicut & calculi, acutosque cruciatus, nec non urinæ suppressionem causant.*

Grandines *fistulas oppilant pulmonum, & difficultatem respirationis inducunt.*

Vermes, *si multi sint, intestina obturant, dolores ventris creant,* ἀτροφίαν *invehunt, subtracto homini alimento.*

Lac, *si in quantitate excedat, & in qualitate corruptum sit ac vitiatum, & tumores inflammatorios, & abscessus, & ulcera, & dolores atroces mammarum gignit.*

Quid semen *in mulieribus efficiat, si sit diutiùs retentum, & ex diuturniore mora in vasis suis, præsertim in juvenculis & viduis, depravatum,* Galenus lib. 6. de loc. affect. c. 5. *docet: gravissimum scil. illum horrorisque plenissimum affectum, strangulatum ab utero, quo quæ correptæ sunt, mortuis similes, sine pulsu, sine respiratione, omni sensu, motu, memoria, ratione, & phantasia privatæ, toto corpore refrigeratæ, jacent.*

XXX.

Quis affectus pro morbo in deficiente numero, quis pro morbo in diminuta magnitudine habendus?

A*D hoc problema responderi potest ex* Galeni lib. de differ. morb. c. 8. *Nam si pars aliqua tota, v. g. brachium, manus, digitus, auris &c. desideretur: idque vel naturâ, in prima formatione, quæ fit in utero, ob defectum materiæ, vel extra uterum, casu quodam, aut necessaria aliqua* χειρουργίᾳ, *cum scil. mem-*

membrum aliquod amputandum, morbus est in deficiente numero. Sin portio duntaxat aliqua alicujus membri desit, morbus in diminuta magnitudine statui debet. Ubi tamen observandum *ex eodem* Galeno, *quòd morbus in magnitudine deficiente ad illam partem, quæ remanet ac servatur, non ad eam, quæ ablata, referri debeat. Id quod* Galenus *ibidem exemplo linguæ ex dimidio abscissæ, ablatæ portionis pudendorum, aliarumque partium declarat. Nam quod ablatum est, morbo non laborat, quoniam actiones nullas edit, quæ lædi à morbo possent. AEgrum autem est membrum mutilatum, suaque in actione impeditur.*

XXXI.

Sintné ἐπιγένημα, συμβεβηκὸς & σύμπτωμα unum & idem?

Certum est, vocabula ista sæpiùs pro una eademque re usurpari. Sed reverà unum idemque non sunt. Nam ἐπιγένημα *propriè is dicitur affectus, qui supernascitur, subsequitur, supervenit, & alij alicui affectui accedit, sive symptomata sit, sive morbus: de qua significatione maximè illustria extant exempla in aphorismis, prognosticis, prorrheticis, & Coacis prædictionibus* Hippocratis *: descenditque à verbo* ἐπιγίγνεσθαι, ἢ ἐπιγίνεσθαι, *quod supernasci, postnasci, succedere & subsequi sonat.*

Συμβεβηκὸς *accidens est quodcunque, tàm in sanis, quàm in ægris conspicuum: originem trahens à verbo* συμβαίνειν, *quod evenire, accidere & contingere significat.*

Σύμπτωμα *à verbo* συμπίπτειν *derivatur, quod est coincidere: habetque significationem duplicem, generalem & specialem. In genere sumitur pro quovis affectu præter naturam, sive morbus sit, sive morbi causa, sive symptoma propriè dictum. In specie verò id solùm denotat, quicquid præter naturam accidit, exceptis morbis & eorum causis: authore* Galeno l. de symptom. differ. c. 2. *Hac in significatione tria juxta ejusdem placitum*

sunt summa genera: Actio læsa: Affectus corporis simplex, *sive mutata qualitas: &* Excretio *atque* Retentio.

Ex μικροτέχνης *tamen cap. 8. constat, vocem* συμπτώματος *usurpari quoque pro quibuslibet accidentibus, quæ etiam in sanis, imò optimè constitutis corporibus visuntur. Ait enim* Galenus, διαγνώσεις *optimæ constitutionis corporis sumendas esse ab essentialiter inhærentibus, & ab illis* ἐνεργείαις καὶ συμπτώμασι, *illis actionibus & symptomatibus, quæ essentialiter inhærentia necessariò consequuntur; quæ* συμπτώματα *aliàs etiam* συμβεβηκότα *appellari solent.*

XXXIII.
Quomodo Morbus, Causa morbi, & Symptoma inter se conveniant & differant?

Conveniunt I. genere, quia sunt species affectus præter naturam. II. subjecto, quoniam in ægris duntaxat corporibus inveniuntur. III. quia tollenda sunt, cùm sint præter naturam: & quidem in ordinaria & methodica cura primùm causa, deinde morbus: quibus sublatis, symptomata ultrò evanescunt. Si tamen vehementer urgeant, & vel vires nimioperè debilitent: vel morbum foveant: vel novum morbum inducant, tùm & ipsa peculiarem ablationem requirunt: non quà symptomata sunt, sed quatenùs causæ rationem induerunt: veluti Galenus l.12. meth. med. c.1. *præclarè monet.*

Differunt autem, quia Morbus *est illa* διάθεσις, *sive* κατασκευὴ παρὰ φύσιν, ὑφ᾽ ἧς ἐνέργεια βλάπτεται πρώτως, *dispositio, sive constitutio præter naturam, à qua actio primùm, seu immediatè læditur.*

Causa *is est affectus, qui actionem lædit mediante morbo.* Symptoma *ille affectus est, qui morbo supervenit, eumque sequitur, sicut umbra corpus, teste* Gal. l. de differ. sympt. cap. 1. *Seu, ut alij definiunt, symptoma est, quicquid in corpore præter naturam se habet, exceptis morbis ac causis.*

33.An

XXXIII.

An ſola actionum offenſa propriè ſymptoma ſit?

PErſuaſum eſt quibusdam, ſolam actionum læſionem propriè ſibi ſymptomatis nomen vendicare: utunturque hac ratione, quoniam ea propriè cenſenda ſunt ſymptomata, quæ morbum immediatè, & ita quidem, ut umbra corpus, ſequuntur.

Iam cùm hoc ſoli actionum læſioni competat, reliquis autem, quæ ſymptomata communiter ſolùm ſtatuuntur, mutatis ſcil. qualitatibus, & excretionibus atque retentionibus, nequaquam tribui poſſit, concludunt, ſolas functionum læſiones κυρίως *ſymptomata eſſe: mutatas verò qualitates & excretiones atque retentiones, ſive ſuppreſſiones, ſymptomata duntaxat* ἀκύρως *appellari, & ſymptomata eſſe ſpuria atque illegitima.*

Noſtra ſententia eſt, *ſymptoma genus eſſe univocum, non* ἀνάλογον: *non prædicari de actionum offenſa* πρώτως *& magis, de mutatis qualitatibus* δευτέρως *& minùs, ſed* ἐπίσης, *æqualiter.*

Concedimus interim, actionum læſionem principem locum inter ſymptomata obtinere, & nullum eſſe morbum, quem illa non ſequatur. Quæ forſan cauſa eſt, quòd ejus ſolius in morbi definitione à Galeno *mentio facta ſit.*

Verùm, cùm morbus omnium in univerſum ſymptomatum ſcaturigo ſit, infertur, mutatas qualitates & excretionem atque ſuppreſſionem etiam à morbo dependere: cumque res ſint præter naturam, quia ſolùm in ægrotantibus corporibus inveniuntur, concluditur, æquè ſymptomata eſſe, ac actionis læſionem. Nam ſi ſymptomata non ſunt, quid ſint, dici nequit. Neque enim ad morbos, neque ad cauſas morborum referri queunt.

XXXIV.

An morbi alios morbos conſequentes ſint ſymptomata?

 Conſe-

Consequentes morbi illi dicuntur, quorum prior posterioris est causa. *Id quod bifariam fieri* Fernelius lib. 1. παθολογ. c. 10. *scribit: aliâs ex ipsa morbi natura: quemadmodum pleuritidem consequitur febris, sicut & aliarum partium inflammationes, atque erysipelata: aliâs ex partium conditione, quarum una cum altera affectum communicat: idque aut propter generis societatem, aut propter vicinitatem, aut propter communionem vasorum, aut propter situs rationem, cùm scil. altera alteri est supposita, ut vesica renibus, pulmo, ventriculus, uterus &c. capiti: aut propter robur & nobilitatem unius, & infirmitatem, vel ignobilitatem alterius. Illa enim in hanc se exonerare solet.*

Iam si affectus consequens, tanquam prioris effectus, verè ac propriè morbus est, verè ac propriè symptoma dici nequit, quoniam, quatenus morbus, ad nullum symptomatis genus referri potest.

XXXV.
Denturne etiam actiones supra modum auctæ?

Galenus libro de symptom. diff. *actiones tantùm tripliciter lædi docet. Ait enim, eas vel aboleri, cùm scil. planè desinunt: vel imminui, cùm debiliter & imperfectè obeuntur: vel depravari, cùm fiunt vitiosè, aliter nimirùm, quàm secundum naturam fieri deberent.*

Hisce Argenterius *addit auctas, imò & tristes atque voluptuosas.*

Auctas *quod attinet, arbitramur, eas repudiandas non esse. Tales enim observamus in bulimia, canina appetentia, magna, crebra velocique tùm respiratione, tùm pulsu, palpitatione cordis, diuturnis vigilijs, siti inexhausta & insatiabili, cholera morbo, diabete, qui est immoderatum urinæ profluvium, alijsque actionibus, quæ sunt validiores, majores, diuturniores, frequentiores,*

tiores, celeriores, continuæ, aut ratione alia mediocritatem excedunt.

Non enim ad abolitas & diminutas revocari possunt actiones, ut omnibus est in confesso. Nec depravatæ appellari queunt, duab. de causis: I. quia in ejusmodi actionibus nulla apparet hallucinatio, sed solummodò excessus quidam in quantitate & tempore. II. quia aucta actio ἐναντίως *opponitur diminutæ. Ideóque erit cum illa in eodem genere. Cumque actio diminuta ad depravatam referri non posit, sequitur, neque auctam sub illa contineri. Aliâs contraria essent sub diversis generibus, quod falsum.*

Triſtes actiones *quod attinet, sunt illæ dolorosæ. At dolor ad depravatas actiones in tactu pertinet. Nam quamvis objectum dolorificum sub sua specie in dolore percipiatur, tamen quia id fit cum molestia, & quia organum malè affectum est, ideò actio depravata judicatur.*

Actiones, quæ cum voluptate *exercentur, haud videntur symptomata esse, quoniam præter naturam non sunt. Tantum enim abest, ut res voluptuosa naturam afficiat, ut etiam illi sit grata atque jucunda. Sic picta prata, culti horti, virides cæruleique colores cum voluptate quadam* ~~*videntur*~~ sentiuntur *ab oculis. Dulcisonæ hominum & avicularum voces ab auribus. Fragrantes odores ab olfactus organo. Suaves sapores à lingua. Temperatè calida & frigida ab instrumento tactus, quod membrana à plerisque statuitur.*

PRAESES
Præſtantiſſimo Domino Reſpondenti
ὑγιαίνειν.

CUrare *ægrotos*, & conſervare *valentes*,
Præſervare *illos, qui sunt in limine morbi,*

Instaurare *bono vitæ moderamine qui jam*
Convaluêre, *isthæc Medici sunt munera fidi.*
Rariùs ast Medicus conservat: rariùs idem
Præservat: raro instaurat: quia millia multa
Sunt hominum, parvi faciunt qui dona salubris
Corporis. Ingluvies causa est, & copia Bacchi.
Propterea Medicus curat quoque crebriùs ægros.
Omnes namque student morbos depellere: pauci
Sese conservare & præservare laborant.
Ergò, quisquis avet morbos curare, necesse est.
Cognoscat morbos, causasque inquirat eorum.
Ignoti siquidem nulla est curatio morbi:
Morbus adest etiam, donec sit causa remota:
Quare, cùm cupias curare fideliter ægros,
Morbos & causas meritò cognoscere eorum
Conaris vigili studio multoque labore.
Nec tantùm novisse juvat generalia, quæ nunc
Defendenda ultrò cum applausu suscipis in te,
Sed quoque privatim specialia dogmata tractas.
Permulti secreta crepant: at nôsse scienter
Quæ pars ægrotet, quod sit morbi genus, atque
Quæ sit causa, velut morbi primaria origo.
Hæc sunt artificum secreta superba medendi:
Hæc & dogmaticos à vanis optimè agyrtis
Secernunt: Medicis hæc præbent nobile nomen.

SPes Patris Patriæque magna nostræ,
VVidholzi, melius reducet ævum
Pax quæ mortua serius revixit.
Posthac classica longiûs canentur,
Nec tot funera concident ab ense,
Nativo Boreas gelu rigebit,
Nec flammis velut antè nos peruret.
Sic gaudebimus exijsse mortem?
Vana heu! gaudia sunt. Vbique mors est,
Quam circumferimus. Fovemus intus
Morborum varias gravesque causas,
Nobiscum genitis malis perimus.
An sperabimus illa posse tolli?
Tu fontes aperis, doces medelam,
Iam confidimus illa posse tolli.
Et famam Patris olim ut assequeris
Tunc gaudebimus, ipsa mors fatiscet.

Honoris ergò
F.
Georgius Hieronymus Welsch.

FINIS.